

DET ØKOLOGISKE RÅD
FREMTIDENS MILJØ SKABES I DAG

Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø

6. april 2011.

Høringsvar vedr. vandplan 1.5 Randers Fjord

Det Økologiske Råd har opdelt sit høringssvar i generelle bemærkninger (side 1-7), der gælder alle vandplanerne og derefter specifikke bemærkninger, der gælder denne vandplan.

De 8 tabeller, som Det Økologiske Råd har udarbejdet ud fra oplysningerne i vandplanerne, er fremsendt i en anden fil.

Generelle bemærkninger

1. Vandplanerne mangler en beskrivelse af den indsats, der skal gennemføres for at opfylde miljømålene

Det fremgår af Vandrammedirektivet, at vanddistriktsmyndigheden dvs. Naturstyrelsen skal sikre, at miljømålene bliver opfyldt ved at udarbejde og iværksætte indsatsprogrammer.

Det Økologiske Råd finder på den baggrund, at vandplanerne er i strid med vandrammedirektivets artikel 11, fordi de ikke indeholder en beskrivelse af den indsats, der skal gennemføres for at opfylde miljømålene jfr. Bilag VII stk. A 7, hvoraf det fremgår, at vandplanerne skal indeholde et resumé af det eller de indsatsprogrammer, der vedtages i henhold til direktivets artikel 11, herunder angivelse af, hvordan de mål, der er opstillet i medfør af direktivets artikel 4, skal opfyldes gennem programmerne.

For mange søer og for alle kystvandene indeholder vandplanerne ingen oplysninger om, hvorledes vandområderne skal beskyttes, forbedres eller restaureres og dermed heller ikke hvor meget belastningen med næringsstofferne kvælstof og fosfor skal reduceres for at opfylde miljømålene.

Hvis der ikke med vandplanerne allerede nu skabes klarhed over, hvor meget belastningen med næringsstoffer skal reduceres, kan der ikke udarbejdes en omkostningseffektiv indsatsplan for opfyldelse af miljømålet. Hertil kommer, at det heller ikke er muligt at opfylde betingelserne for at få fristforlængelser. Det er nemlig en forudsætning for at kunne opnå fristforlængelser, at vandplanen indeholder en oversigt over de foranstaltninger, der kræves i indsatsprogrammet og anses for nødvendige for gradvis at bringe vandet i overensstemmelse med den krævede tilstand inden udløbet af den forlængede frist, og en oversigt over den forventede tidsplan for foranstaltningernes gennemførelse.

Det fremgår af indhentede oplysninger fra Naturstyrelsen, at indsatsbehovet for at opfylde vandplanernes målsætninger den 30/9 2008 er opgjort til 31.241 tons kvælstof, og at den supplerende indsats i 1. planperiode er på 14.081 tons N/år. Oplysningerne om indsatsbehovet burde

være fremgået af vandplanerne. Ved sammentælling i vandplanerne sker der ”kun” en reduktion af kvælstofbelastningen på i alt 8.172 tons N i 1. planperiode, der udløber i 2015 svarende til 26%. 74% af indsatsbehovet er således udskudt til efter 2015. Tabel 1 viser således ikke en reduktion i vandplanerne på 9.000 tons kvælstof frem til 2015, således som det fremgår af pkt. 1.3.1 Indsatsprogram i vandplanerne, og den supplerende indsats på 14.081 tons svarer heller ikke til de oplyste 10.000 tons N i 1.3.1 Indsatsprogram.

Det Økologiske Råd mener, at vandplanerne både skal indeholde en oversigt over de foranstaltninger, der skal gennemføres efter 2015 for at bringe vandet i overensstemmelse med den krævede tilstand og en tidsplan for den videre reduktion af kvælstofbelastningen.

2. Vandplanerne sikrer ikke, at der skaffes den fornødne viden til at fastlægge indsatsen

Det fremgår af Vandrammedirektivets artikel 4 stk. 4, at fristen for opfyldelse af miljømålene i 2015 kan forlænges til 2021 eller 2027 med henblik på en gradvis opfyldelse under forudsætning af, at der ikke sker yderligere forringelse af tilstanden i det pågældende vandområde, og at følgende betingelser alle er opfyldt:

- At alle nødvendige forbedringer i vandets tilstand ikke med rimelighed kan opnås inden 2015 af mindst én af følgende årsager:
  - Der er behov for så store forbedringer, at de af tekniske årsager ikke kan gennemføres inden 2015,
  - At det vil kræve uforholdsmæssigt store omkostninger at færdiggøre forbedringerne inden 2015,
  - At de naturlige forhold ikke muliggør en rettidig forbedring af vandområdets tilstand.
- At forlængelsen af fristen sammen med begrundelsen herfor er udtrykkeligt fastsat og forklaret i vandplanen,
- At fristforlængelsen begrænses til højst 2027 bortset fra de tilfælde, hvor de naturlige forhold er af en sådan karakter, at målene ikke kan opfyldes inden for denne periode,
- At vandplanen indeholder en oversigt over de foranstaltninger, der kræves i indsatsprogrammet og anses for nødvendige for gradvis at bringe vandet i overensstemmelse med den krævede tilstand inden udløbet af den forlængede frist, og den forventede tidsplan for deres gennemførelse.

Det fremgår således ikke af vandrammedirektivet, at vandløbsmyndigheden kan undlade at foretage en indsats blot ved at henvise til manglende viden. Vandrammedirektivet indebærer nemlig, at der i 2004 skulle foreligge en basisanalyse, der beskriver vanddistrikternes karakteristika og som angiver hvilke vandområder, der er i risiko for ikke at kunne opfylde målsætningen i 2015.

Danmark har således arbejdet i modstrid med Vandrammedirektivet ved ikke at have indsamlet viden om alle vandområdenes tilstand i 2004. Det er på den baggrund uforståeligt, at vandplanerne ikke indeholder krav om, at der straks skal indsamles den manglende viden om alle vandområderne, og at denne viden skal foreligge inden 2015.

Det fremgår af artikel 11 stk. 5, at hvis overvågning eller andre data viser, at målene i artikel 4 for et vandområde ikke kan ventes opfyldt, sørger medlemsstaterne for:

- at årsagerne hertil undersøges,
- at relevante tilladelser og godkendelser undersøges og eventuelt revideres,
- at overvågningsprogrammer revideres og eventuelt tilpasses, og

- at der fastsættes sådanne yderligere foranstaltninger, som er nødvendige for at opfylde disse mål, herunder, hvor det er relevant, fastlæggelse af strengere miljøkvalitetskrav efter procedurerne i bilag V.

Det Økologiske Råd efterlyser en redegørelse i vandplanerne for, hvordan det sikres, at artikel 11 stk. 5 bliver efterlevet.

3. Nogle miljømål er i strid med Vandrammedirektivet og andre er uambitiøse

Det fremgår af vandplanerne, at hvis tilstanden i en sø er bedre end grænsen mellem høj økologisk og god økologisk tilstand, fastsættes et strengere miljømål, høj økologisk tilstand, og med den aktuelle tilstand som mål, da tilstanden i følge vandrammedirektivet ikke må forringes.

Det fremgår imidlertid af Tabel 2, at ”kun” 112 søer har fået målsætningen høj økologisk tilstand, selv om der er 131 søer, der i dag har høj økologisk tilstand og 125 søer, der vil have det i 2015.

Dette er en overtrædelse af Vandrammedirektivet, da det ikke tillader, at der sker forringelser af vandområdernes tilstand, og det vil være tilfældet, når der fastsættes miljømålet god økologisk tilstand for vandområder, der opfylder kravene til høj økologisk tilstand.

Det fremgår af vandrammedirektivet, at der kan fastsættes strengere miljømål end en god økologisk tilstand, nemlig en høj økologisk tilstand på grund af en samlet afvejning af de samfundsmæssige interesser.

Det Økologiske Råd har konstateret, at ingen vandløb og ingen søer har fået en høj økologisk tilstand uden at have det i forvejen. Der er således ikke foretaget en vurdering af, om vandløb og søer, der ikke i dag opfylder kravene til høj økologisk tilstand vil kunne bringes til at opfylde en høj økologisk tilstand inden 2027 ved at reducere de menneskelige påvirkninger og/eller gennemføre restaureringstiltag.

Ved udarbejdelse af vandplanerne er stort set kun benyttet overvågningsdata fra de sidste 10-15 år. Det vil sige data fra en periode, hvor landbrugets næringsstofftilførsel og spildevandstilførslen i høj grad har præget søerne. Såfremt der bl.a. var indgået tidligere tiders undersøgelser både kemiske og botaniske og mulighederne for at foretage sørestaurering, ville det være åbenbart, at et væsentligt større antal søer burde få målsætningen høj økologisk tilstand. Det gælder bl.a. søer, som ligger højt oppe i vandoplandets afstrømningssystem.

For langt den overvejende del af søerne er valgt det højeste klorofylindhold (svarende til den dårligste ende af skalaen), hvilket i vandplanen begrundes med manglende viden om, at søen er specielt næringsfattig. Igen kunne inddragelse af tidligere undersøgelser og mulighederne for at foretage sørestaurering have været med til at belyse, om søen er naturlig næringsfattig/rig og om den kan bringes til at ligge i den bedre ende af skalaen. For enkelte søer er ikke valgt det højeste klorofylindhold. Det er hovedsageligt sket for søer, som ved den seneste overvågning allerede havde et lavere klorofylindhold.

For langt størsteparten af søerne skyldes den ringe tilstand, at de enten har en høj intern belastning med fosfor, eller at de stadig har en høj ekstern belastning med næringssalte – specielt fosfor bl.a. fra diffus tilstrømning.

For stort set alle disse søer foreslås det at anvende vandrammedirektivets undtagelsesbestemmelse ved at meddele fristforlængelse for opfyldelse af miljømålet, idet antallet af søer, der opfylder god økologisk tilstand kun øges med 18 søer fra 140 søer i dag til 158 søer i 2015 ud af de 778 søer, der skal opfylde god økologisk tilstand.

Undtagelsesbestemmelsen vil altså ramme langt størstedelen af de danske søer og begrundes med manglende viden. Til trods for at vandrammedirektivet blev besluttet for 10 år siden, og der altså har været 10 år til at indhente den nødvendige viden.

I nogle af vandplanerne fremgår det, at en sørestaurering er nødvendig, hvis tilstanden skal forbedres for visse søer. I en fodnote til disse forslag oplyses det, at ”da der er fremkommet ny faglig viden om visse restaureringsmetoder, vil grundlaget for indsatsen blive revurderet under høringsperioden”. Der er endnu (april 2011) ikke offentliggjort et virkemiddelkatalog for sørestaurering.

Vandplanerne er desuden et tilbageskridt i forhold til de tidligere regionplaner, idet mange søer, der tidligere havde en skærpet målsætning med ingen eller kun meget ubetydelige menneskeskabte ændringer, nu tillades påvirket af menneskeskabte ændringer i væsentlig større grad.

Forslaget til vandplaner er således også naturmæssigt og rekreativt et tilbageskridt ved ikke at ville bringe vandområder, der på grund af forurening ikke længere har en høj økologisk tilstand, tilbage til en høj økologisk tilstand.

Det Økologiske Råd har foretaget en undersøgelse af, hvor mange af de naturlige, dybe søer (type 10), der har fået miljømålet høj økologisk tilstand, da de naturlige, dybe søer typisk har en særlig naturmæssig, landskabelig og rekreativ værdi.

Det fremgår af Tabel 3, at der på landsplan er 7 naturlige, dybe søer (type 10) og 28 unaturlige dybe søer (råstofgrave), der har fået høj økologisk tilstand. Vandplanen medfører, at 5 råstofgrave nedgraderes fra høj til god økologisk tilstand, da der i dag er 33 råstofgrave med høj økologisk tilstand.

Det Økologiske Råd finder, at det er uacceptabelt, at kun 7 naturligt dybe søer får målsætningen høj økologisk tilstand, da der er væsentligt flere naturlige, dybe søer, der vil kunne opfylde en høj økologisk tilstand ved en reduktion af næringsstofbelastningen kombineret med en sørestaurering og efter en samlet afvejning af de samfundsmæssige interesser. 5 af disse 7 naturlige søer med målsætningen høj økologisk tilstand ligger ved Silkeborg (Almind Sø, Slåen Sø, Nedenskov Sø, Blid Sø og Snabe Igelsø), 1 på Møn (Aborre Sø) og 1 på Bornholm (Hammer Sø). Der er således i størstedelen af landet slet ingen naturlige, dybe søer med målsætningen høj økologisk tilstand.

Det Økologiske Råd mener, at følgende 109 naturlige, dybe søer bør have miljømålet høj økologisk tilstand: Vandet Sø, Sjørup Sø, Ulstrup Langsø, Hampen Sø, Fårup Sø, Buresø, Maglesø v. Brorfelde, Furesø, Esrum Sø og Ulse Sø.

I Miljøministerens høringsbrev af 4. oktober 2010 om forslag til vand- og Natura 2000-planer oplyses, at regeringen har besluttet, at der skal nedsættes en række arbejdsgrupper, der skal arbejde videre med at kvalificere grundlaget for bl.a. sørestaurering. Gruppen for sørestaurering skal nærmere vurdere virkemidler, og der skal udarbejdes et revideret forslag til indsatsprogram og et forslag til en administrationsmodel for gennemførelse af indsatsen. Ifølge høringsbrevet skal arbejdsgrupperne rapportere resultaterne i januar 2011, men det er endnu (april 2011) ikke sket.

Det er vores opfattelse, at den offentlige høring af vandplanerne skal omfatte indsatsprogrammet for alle vandområder, herunder også søer, der har en forringet tilstand på grund af menneskeskabt ophobet fosfor i sedimentet. Ved at henlægge indsatsprogram for disse søer til en arbejdsgruppe, unddrager man denne del af vandplanen for en høring af offentligheden.

Det Økologiske Råd finder på den baggrund, at de udsendte vandplaner – der allerede er stærkt forsinkede i forhold til vandrammedirektivets tidsfrister – er ufuldstændige. Vandrammedirektivets krav til indholdet i vandplanerne er ikke opfyldt. Når regeringen efterfølgende vil lade materialet om sørestaurering indgå på lige fod med høringsmaterialet i den endelige justering af vandplanerne, medfører det, at offentligheden ikke får mulighed for at kommentere de eventuelle indsatsprogrammer for søer, hvilket er i modstrid med Vandrammedirektivets intention om at inddrage offentligheden.

4. Næsten ingen målopfyldelse i 2015

Udgangspunktet i vandrammedirektivet er, at alle vandområder skal opfylde mindst en god økologisk tilstand i 2015, og at der i særlige tilfælde kan opnås fristforlængelser til 2021 eller 2027.

Alle kystvande i Danmark er omfattet af en generel undtagelse, der er begrundet med usikkerhed eller manglende viden mht. opgørelse af indsatsbehov.

Det fremgår af Tabel 1, at kun kystvandene i vandplan 1.6 Djursland er tæt på at opfylde indsatsbehovet (83%), mens 61-95% af indsatsbehovet er udskudt til efter 2015 i de øvrige vandplaner.

For vandløb fremgår det af Tabel 5, at manglende viden (3.919 km) og udledning af spildevand (5.636 km) er blevet anvendt som begrundelse for fristforlængelser for 9.555 km vandløb ud af 25.791 km vandløb svarende til 37% af vandløbene.

Det fremgår af Tabel 4, at forslaget til vandplan ikke fører til flere vandløb med høj økologisk tilstand, idet andelen fastholdes på 5,1% svarende til 1.328 km vandløb, og at der kun sker en forhøjelse af antal km vandløb med god økologisk tilstand fra 27,2% i dag til 32,5% i 2015, selv om 72% af vandløbene som udgangspunkt skulle have opfyldt god økologisk tilstand i 2015.

Der er således tale om meget små forbedringer for vandløbene.

For søer fremgår det af Tabel 2, at 112 søer har fået målsætningen høj økologisk tilstand og at 778 søer hare fået målsætningen god økologisk tilstand, og at der i dag er 131 søer, der har høj økologisk tilstand og 140 søer, der har god økologisk tilstand. I 2015 cvil antallet af søer med høj økologisk tilstand være faldet til fra 131 til 125 og antallet af søer med god økologisk tilstand vil være steget fra 140 til 158. Der er således 620 søer, der får fristforlængelse til at opfylde deres miljømål.

Der er således her tale om forringelser for søer med høj økologisk tilstand og meget små forbedringer for søer med god økologisk tilstand.

Det Økologiske Råd mener, at de meget omfattende fristforlængelser kombineret med den ringe indsats i forhold til indsatsbehovet er i strid med vandrammedirektivet. Vandplanen skal endvidere indeholde en plan for indsatsen efter 2015, så arbejdet ikke går i stå i 2015 for at afvente den næste vandplan. Princippet i vandrammedirektivet er, at der i 2012 skal foreligge en samlet vandplan for

opfyldelse af miljømålene, som så kan justeres i de efterfølgende revisioner af vandplanerne hvert 6. år.

5. Vandplanernes indsatsprogram

Det Økologiske Råd har i Tabel 6 foretaget en samlet opgørelse af vandplanernes indsatsprogram. Opgørelsen viser, at indsatsen varierer kraftigt fra vandplan til vandplan, og at de samlede omkostninger er opgjort til 799.073.000 kr. i årlige omkostninger

Det fremgår af Tabel 7, at der sker ændret vandløbsvedligeholdelse på 6.631 km vandløb, og at det koster 45.782.000 kr. om året. Dette skal ses på baggrund af, at Fyns Amt tidligere har beregnet, at ophør med vandløbsvedligeholdelse i form af grødeskæring m.m. ville føre til en årlig besparelse på 11.770 kr./km vandløb. De beregnede udgifter er således et resultat af, at landbruget nu kompenseres for at dyrke lavtliggende arealer, der oversvømmes i våde somre.

Det Økologiske Råd mener, at de lavtliggende arealer, der oversvømmes af vandløbene ved ophør med grødeskæring, skal udlægges som naturområder eller dyrkes med afgrøder, der kan tåle oversvømmelser, da en sådan anvendelse vil kunne nedsætte udvaskningen af næringsstoffer til vandløb, søer og kystvande kraftigt og dermed bidrage til at miljømålene bliver opfyldt.

Det fremgår endvidere, at der kun foretages sørestaurering på 23 søer inden 2015 med en samlet udgift på 980.000 kr. Dette er i åbenlys strid med vandrammedirektivet, der forudsætter, at alle forbedringer, der med rimelighed kan opnås inden 2015 skal opnås inden 2015.

Det Økologiske Råd har i Tabel 8 specificeret indsatsprogrammet yderligere for vandløb. Det ses, at mens der i de fynske vandplaner sker fuld indsats, så er indsatsen meget ringe i de sjællandske vandplaner. Også med hensyn til genåbning af vandløb og restaurering af vandløb er der meget store variationer fra vandplan til vandplan, som der ikke er nogen forklaring på i vandplanerne.

Det Økologiske Råd mener, at en så ringe indsats er i strid med vandrammedirektivet.

6. Vandplanerne mangler projekter med sedimentfjernelse i søer

Ingen af vandplanerne indeholder projekter med sedimentfjernelse i søer, selv om sedimentfjernelse er nødvendig i en række søer for at opfylde deres målsætninger. Sedimentfjernelse er en nødvendig teknologi, der både skal udvikles og anvendes for at opnå de ønskede miljømål. Det er uacceptabelt, at der ikke blandt miljømilliard-projekterne har været nogen som helst projekter med sedimentfjernelse.

Det Økologiske Råd anbefaler, at sedimentfjernelse indgår som virkemiddel i vandplanerne.

7. Vandplanerne bør baseres på relevante tal

Vandplanerne er i nogle tilfælde baseret på forældede tal, selv om der findes nyere tal, som giver et mere aktuelt billede af situationen. Det gælder bl.a. for Furesø, der i 2007, 2008 og 2009 var i tilstandsklassen høj økologisk tilstand, men hvor Furesøens nuværende tilstandsklasse i forslaget til vandplan er angivet som moderat økologisk tilstand baseret på måleresultater fra 2001-2007 dvs. inden effekterne af et sørestaureringsprojekt viste sig.

Hvis vandområderne tidligere har været kraftigt påvirket af menneskelig aktivitet f.eks. spildevandsudledning, skal der også indgå historiske data i vurderingen af, hvilken målsætning vandområdet skal have.

8. Tekniske fejl m.m. i vandplanerne

Der er uoverensstemmelse mellem Tabel 7 baseret på vandplanernes tabel 1.3.1 indsatsplan og Tabel 8 baseret på vandplanernes 1.3.2a over hvor mange km, der får ændret vandløbsvedligeholdelse i en række kommuner. F.eks. er det 280 km for Smålandsfarvandet i Tabel 7 og 220 km i Tabel 8.

Figur 2.3.4 under vandløb burde være en tabel, der viste hvor mange km vandløb, der opfyldte nuværende økologisk tilstand, når alle de andre oplysninger om vandløb er angivet i km i tabellerne (1.2.2 og 2.4.3).

Det er forvirrende, at der optræder flere tabeller med det samme nummer f.eks. findes der en tabel 2.4.1 og 2.4.2 i både afsnittet om vandløb og afsnittet om søer.

9. Resumé

- Vandplanerne er i strid med vandrammedirektivet, fordi de hverken indeholder en beskrivelse af den indsats, der skal gennemføres for at opfylde miljømålene, en tidsplan for indsatsen efter 2015 eller krav om, at der straks skal indsamles den manglende viden om alle vandområderne.
- Nogle af miljømålene medfører en forringelse af vandområdernes tilstand, selv om tilstanden ikke må forringes ifølge vandrammedirektivet, mens andre er uambitiøse. Furesø får f.eks. kun miljømålet god økologisk tilstand, selv om den har haft høj økologisk tilstand i 2007-2009.
- Vandplanerne giver næsten ingen målopfyldelse i 2015, idet alle kystvande omfattes af en general undtagelse, der baseres på manglende viden mht. opgørelse af indsatsbehov., kun 283 søer ud af 857 søer med god eller høj målsætning vil opfylde deres målsætning i 2015 mod 271 i dag og antal km vandløb med god økologisk tilstand øges kun fra 27,2% i dag til 32,5% i 2015.
- Forlængelser af fristen for målopfyldelse til efter 2015 er anvendt i et uacceptabelt stort omfang og ofte uden relevant begrundelse.
- Vandløbsnære arealer, der er i risiko for at blive oversvømmet ved ophør med vandløbsvedligeholdelse bør udlægges som naturområder eller dyrkes med afgrøder, der kan tåle oversvømmelse, så der ikke skalbetales erstatning for oversvømmelser.
- Selv om restaurering af søer indgår som en relevant indsats i vandrammedirektivet indgår der i vandplanerne kun sørestaurering af 23 søer inden 2015 med en samlet udgift på 980.000 kr.
- Vandplanerne mangler helt projekter med sedimentfjernelse i søer.
- Vandplanerne bør baseres på relevante tal.

Specifikke bemærkninger til 1.5 Randers Fjord

1. Målopfyldelse for søer i 2015.

Det Økologiske Råd finder det meget utilfredsstillende, at det kun forventes, at 9 ud af 83 søer med målsætningen god økologisk tilstand opfylder målsætningen i 2015, mens der i dag er 10 søer, der opfylder god økologisk tilstand. Der er således tale om et tilbageskridt i stedet for et fremskridt. (Tabel 2).

Det Økologiske Råd finder, at vandplanen skal indeholde en plan for, hvordan og hvornår de 83 søer med miljømålet god økologisk tilstand skal opfylde god økologisk tilstand.

2. Målopfyldelse for vandløb i 2015.

Det Økologiske Råd finder det meget utilfredsstillende, at det i 2015 kun forventes, at 41% af vandløbene opfylder miljømålet god økologisk tilstand mod 44% i dag. Ifølge forslaget til vandplan skal 75,9% af vandløbene opfylde miljømålet god økologisk tilstand. (Tabel 4).

Det Økologiske Råd finder, at vandplanen skal indeholde en plan for, hvordan og hvornår de 75,9% af vandløbene med god økologisk tilstand skal opfylde god økologisk tilstand.